

שביתת המרצים: שבעה אבסורדים ופתרון יחיד

חיים הררי

שביתת המרצים באוניברסיטאות היא מופע של תיאטרון האבסורד. הבעיה היא שבתיאטרון הזה הבדיחה היא על חשבון הציבור ועל חשבון עתידנו המדעי, הכלכלי והתרבותי.

אבסורד ראשון: פקידי האוצר ומספר עיתונאים טוענים שהמרצים עובדים רק שעות בודדות בשבוע. אני מניח שמדורי הספורט יציינו ששחקני הכדורסל של מכבי תל-אביב עובדים רק 40 או 80 דקות בשבוע ומבקר המוסיקה יתלוננו שהמתופף בפילהרמונית מתבטל במשך חלק מהקונצרט. לפי ההיגיון הזה, מדעני מכון ויצמן ומערכת הביטחון אינם צריכים לקבל שכר, כי הם אינם מרצים בכלל. שיעבדו בחו"ל.

אבסורד שני: האוצר דורש שכר דיפרנציאלי והמרצים מתנגדים לכך. אף אחד לא מגלה לציבור שבאוניברסיטאות נהוג שכר דיפרנציאלי מזה 25 שנה. שכרו של כל מרצה תלוי בדרגתו, בקצב קידומו על בסיס איכות בלבד, במידת הצלחתו בתחרויות ארציות ובינלאומיות לקבלת מענקי מחקר, במספר התחרויות בהן זכה, בהיקף המענקים, בהיקף התפקידים הניהוליים שלו ועוד. המרצים הם גם הסקטור היחיד בו אדם יורד בשכרו לעיתים קרובות, בסיימו תפקיד ניהולי ברוטציה או כאשר מסתיים מענק מחקר שלו.

אבסורד שלישי: האוצר טוען שיש מרצים המלמדים בכמה מקומות. זה נכון וזה לא טוב, אבל זה חוסך כסף רב למדינה, כי "חלטוריסט" משתכר הרבה פחות ממה שהיה עולה מרצה נוסף. אז מה בדיוק רוצים פקידי האוצר? גיוס מאות מרצים נוספים במשרה מלאה?

אבסורד רביעי: כולם מתווכחים על "שחיקת השכר" כאילו זו תופעת טבע בלתי מוסברת או אירוע חדשני ומפתיע. כאשר עובדים משתייכים לארגון שיש לו סולם שכר עם דרגות ממוספרות, יש עליות, פחות או יותר אוטומטיות, בדרגה. מדי כמה שנים מוסיפים דרגה (או דרגות) בראש הסולם ותוך שנים ספורות כולם "זוחלים" כלפי מעלה. יש גם תוספות ותק, תוספות עבור תארים אקדמיים והשתלמויות ועוד. גם אם סולם השכר קבוע וגם אם אין הסכמי שכר חדשים, קיימת "זחילה" משמעותית בשכרו של העובד הבודד. אצל המרצים יש תמיד רק ארבע דרגות, אין קידום אוטומטי, קידום הוותק מינימאלי ובמקרה הטוב ביותר אפשר לעלות בדרגה שלוש פעמים במשך החיים.

אבסורד חמישי: פעם בעשור, אחרי שנים של התעלמות מסוגיה שלעולם אינה משתנה, כולם מגלים שנוצרה בעיה. המרצים "זוחלים" לאט בעוד ששאר העובדים במשק "זוחלים" בזריזות מפתיעה. נוצרת "שחיקה", לא מפני שמישהו שונא את המרצים או מקפח אותם, אלא משום שמבנה השכר שלהם הוא כזה. בשלב זה מסכימים כולם שיש שחיקה ומתחיל ויכוח אריתמטי על ממדיה. במקום להושיב אדם או שניים שהם בוגרי המגמה לחשבון בבית הספר היסודי, ולבקש מהם לקבוע את העובדות, נוצר ערפל קרב סמיך ונשמעים כל דברי האיולת בדבר שעות עבודה ספורות בשבוע ושכר דיפרנציאלי.

אבסורד ששי: המדינה הקימה גוף מיוחד, ות"ת, המורכב מפרופסורים ואנשי משק בכירים שאינם עובדי מדינה, ושיתפקידו לתכנן ולתקצב את המערכת האוניברסיטאית. מי מוסמך יותר מגוף זה לפתור את הבעיה? אולם ראשי ות"ת נכנסו כנראה לחדר האטום, מייד עם פרוץ המשבר. כל הידוע דבר על מקום הימצאם מתבקש להודיע לבית הדין לעבודה.

אבסורד שביעי: הסטודנטים כועסים, ובצדק רב. מפתחות הקופה בידי האוצר. ות"ת במקלט. ראשי האוניברסיטאות חסרי אונים. רק שלוש אפשרויות עומדות בפניהם: להתפטר, לנהוג כמו פסל שלושת הקופים או לנסות לפשר בין הניצים. שתי האפשרויות הראשונות לא יועילו לאיש והשלישית אינה אפשרית כאשר המפשר הוא הגורם היחיד שאין לו שיניים.

הפתרון? כמו בשני הסיבוכים הקודמים ב-1983 וב-1994: או שיושיבו מישהו שיערוך חישוב נכון ויפסוק, או שבסופו של דבר המדינה תיכנע ותשלם כפליים. שאר המשק ייגרר ובשנת 2020 יהיה המשבר הבא עם דור חדש שלא ידע את השחיקה.

(הכותב כיהן כיו"ר ות"ת ב-1983 וכנשיא מכון ויצמן ב-1994)